

Rapport Listening Post Stockholm 8 januari 2014

Stockholm och världen i början 2014

Samtalsledare: Johanna Crafoord och Peter Hugo

Tolv deltagare och en reserv var anmälda, 2 personer uteblev utan att lämna meddelande och 10 personer deltog. Gruppen bestod av 2 kvinnor och 8 män. Representerade yrken var 4 ingenjörer, 4 psykologer/socionomer, en ekonom och en representant från en kyrklig organisation. En mindre grupp om tre – fyra personer kan beskrivas som i yngre medelålder, en grupp som 50+ och tre deltagare presenterade sig som pensionärer eller på gränsen till pension. Vård, bistånd och privat näringsliv fanns representerade.

Vårt helhetsintryck av arrangemanget var av ett vänligt, gott och engagerat arbete som snabbt kom igång denna onsdagkväll i januari på Södermalm i Stockholm. Flera deltagare avslutade kvällen med en förhoppning att ses nästa år igen.

Del 1 Delande av aktuella erfarenheter

Många föreföll ha förberett genom att fundera över vilka tema man skulle vilja ta upp. Inledningsvis skapades ett klimat där man förfasade sig över sin samtid och sökte distansera sig genom att ikläda sig rollen som passiv kritiker. Denna hållning bröts emellertid så småningom och ett mer prövande, nyanserat och diskuterande klimat kom att dominera.

Presenterade roller var förälder, far- och morförälder, analysand, församlingsmedlem, kund/konsument, middagsgäst, servicemottagare, storstadsbilist, pensionär, stadsbo, lantbo och rollen som nutida svensk medborgare och några mer professionella roller som handledare, chef, predikant och medarbetare.

Arbetet inleddes med referenser till den svenska vapenindustrin som kontinuerligt gör goda affärer internationellt utan att vapenförsäljningen som grund för landets ekonomiska välstånd debatteras speciellt mycket.

Tidigt kom också kommentarer kring rollerna och utvecklingsmöjligheterna för kyrkor och samfund och den extrema sekulariseringen i landet i kontrast till t ex det stora intresset för den nye påven och vår nya svenska kvinnliga biskop. Vi antar att närvaron av en representant för en kyrklig organisation som tydligt presenterade sin tillhörighet i ord och klädsel, bidrog till denna start.

Jakten på nöjda kunder och krav på god service beskrevs med intryck av försäljare i butiker, ibland kunniga och ofta med närmast lissande vänlighet. En förskjutning av roller som exempelvis förälder i skolan eller patient inom vården till värderad kund beskrevs och diskuterades. Flera reflekterade över konsekvenserna av att t ex sjukvård och utbildning i växande omfattning uppfattas som ”service” av såväl anställda som patienter, anhöriga och studerande.

Det urholkade begreppet värdegrund diskuterades och synpunkter framkom på att begreppet förvandlats till något verksamheter och företag skall ha, ungefär som fungerande brandsläckare, istället för att vara en alltid pågående diskussion om hållning, etiska frågeställningar och moral.

Vad konstituerar numera samhället och var finns det och när märker man det? Frågan ställdes och fick svaret att en definition är förekomsten av fotboll och körer! Enstaka utbrott av gemenskap och solidaritet i kamp mot främlingsfientlighet uppmärksammades - speciellt de båda demonstrationerna i Stockholmsförorten Kärrtorp. Flera deltagare återkom till den växande europeiska högerextremismen och det hot den utgör.

Referenser gjordes till begreppet Ubuntu som är en filosofisk afrikansk etisk eller humanistisk filosofi, fokuserad på människors lojalitet och relation med varandra, gemenskap och samhörighet. Här noterar vi att ingen nämner den just avlidne Nelson Mandela, som varit den mest berömde företrädaren för Ubuntu.

Politisk korrekthet och de känslor och idéer som inte ”får” uttryckas diskuterades ur flera rollperspektiv. Får man med att förbjuda känslor blir grund för handling, utan kontakt med tanke och omdöme uppmärksammades flera gånger. Så snart konflikter om betydelsefulla åsiktsskillnader hotar att bli synliga i sällskapslivet eller på arbetet, uppstår avledande manövrar eller generad tystnad. Raddhågad ytlighet och ”middagskonversation” blir medelklassnormen som riskerar att förstöra möjligheten att mötas och i samtal på allvar grundligt belysa olika svåra frågor.

En observation av att de mycket medialt uppmärksammade hakkorsen på portarna till Stockholms största moské några dagar tidigare diskuterades. Observationen gällde att flera av symbolerna var felaktigt utförda jämfört de nazistiska förlagorna. Det verkade som om media och opinionen blixtnabbt beslutade sig för att vandalismen var ett verk av nynazister eller andra främlingsfientliga extremister och händelsen länkades till den grupp nazister som utförde attacken i Kärrtorp. Tänk om det bara var ett klumpigt pojkestreck eller en missnöjd kund hos Socialkontoret som ligger granne?

Våra nya tiggare – romerna var något som alla i gruppen var berörda och upptagna av. Skammen inför att möta detta nya fenomen och bokstavligen se dem i ögonen togs upp. Alla beskrev olika sätt att försöka förstå, analysera och begripa dem; sätt som inte handlade om att ge dem pengar, utan om att på andra sätt söka bistå dem.

Några deltagare noterade att 2014 är ett stort valår, fler farhågor än goda förhoppningar uttrycktes inför detta. Bland farhågorna fanns att inför valet bli behandlad som kund, snarare

än väljare, medborgare och deltagare i politiska processer. Flera förefaller också att dela en övertygelse om att året kommer att innehålla mängder av löften som är just ”vallöften” snarare än löften som är presentationer av avsikter om beslut och handlingar. En sammanbindande bild presenteras av tiggarpolitiker som vill ha våra röster mot tomma löften.

Del 2 Sökande efter centrala teman

Den nya teknikens möjligheter och konsekvenser avhandlades med referenser till vårt ekonomiska beroende av den svenska försvarsindustrin. Andra exempel på vårt starka beroende av den nya tekniken är svårigheten att vara nedkopplad. Samtidigt finns ett tema med påminnelse om vårt förnekade beroende av teknisk tillverkningsindustri. Detta kommer till uttryck i svårigheterna att rekrytera till ingenjörsutbildning och verkstadsindustri.

I samband med kommentarer om romerna och tiggeriet behandlades frågor om det främmande och de främmande. Allt det nya och den vilshenhet som dessa företeelser skapar. Vad är Sverige och svenskarna idag?

Upprottet från fädernas tro (i många fler än religiösa avseenden) leder till – vilshenhet och bristen på vi-känsla. Upplevelsen av avståndet till vår personliga och samhälleliga historia leder till överdrivna föreställningar om utveckling och framsteg. Avståndet riskerar även att ytterligare öka vilshenhet och förvirring genom att historien inte tas i beaktande på allvar, förvandlas till expertfrågor eller bli kuliss för underhållning. Har vi något med det förflutna att göra?

Del 3 Hypoteser och analys

En hypotes om ständig uppkoppling som ett accepterat socialt försvar mot snabbt accelererande anonymisering och vilshenhet formuleras. Mobilen som samhällsorienterarens ”kompass- atrapp” som döljer kontaktlöshet och brist på verklig social tillhörighet. Den dövblinda otillgängligheten som hållning i offentlig miljö är påfallande. Samtidigt finns förhoppningar om att teknik och elektronik skall lösa de flesta mänskliga problem, medan det blir allt svårare att rekrytera till ingenjörsutbildningar, vilket med tanke på hur vårt välstånd skapats och vidmakthållits borde vara alarmerande.

En situation präglad av vilshenhet och brist på gemensam och sammanhållande identitet framträder. Vilshenheten kan förstås en följd av en fortsatt snabb separation från ett tidigare samhälle med andra värderingar och sätt att leva. Arbetslivets snabba förändringar mot arbetsgrupper och företag med begränsad varaktighet har gjort att arbetslaget, arbetsgruppen eller verksamheten inte alls kan erbjuda samma kontinuitet och relativa trygghet som under stora delar av 1900-talet. Den beskrivna vilshenheten kan också ses mot bakgrund av sådana förändringar. För att bemästra det obehag som detta väcker utvecklas en slags pseudo-autonomi som innebär ett förnekande av grundläggande samhälleliga och individuella

beroendeförhållanden. Det förnekade beroendet, som leder till och gynnar vanföreställningar om den egna lyckans smide.

Bristande integrering av den nya vardagens villkor med vår egen och våra förfäders historia, leder till ökade krav på snabb kommunikation och ständig uppdatering. Detta kan ses som ett försvar mot känslor av vilsenhet, ensamhet och hemlöshet, men leder egentligen bara till trötthet och uppgivenhet.

Att be eller kräva utan att vilja ge något tillbaka skulle kunna ses som en definition på tiggeri och ställer frågan om han/hon bara har rättigheter och inga skyldigheter? Tiggarens hjälplösa beroende utmanar oss som bild av en grundläggande mänsklig situation. Båda dessa aspekter av mötet med tiggaren väcker skam och förakt. Tiggarens anspråksfullhet påminner om vår egen.

Ett alternativ/kompletterande hypotes skapas också om att tiggaren speglar vårt inre armod och främlingskap och att obehaget tiggare väcker sammanhänger med just detta.

Autonomi värderas som å ena sidan något eftersträväsvärt, men samtidigt kan vi alla inte vara lika autonoma hela livet. Ett förnekat beroende riskerar att leda till avsevärd grymhet och övergivenhet.